

522

52259

ॐ स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः पठन सर्वशास्त्राणि दुर्लभा वभेदना शिरोवहंति पुष्पाणि गंधजानाति
 नासिका १ प्रस्तावसदृशा वाक्यं स्वभावसदृशं प्रियं आत्मशक्तिसमं कोपियोजानाति सुषंडितः २
 दुर्जनो द्रव्ययरो वसतां ऽण्णगणं दणात् मस्तिनी कुरुते धूमः सर्वार्था विमलां वरं ३ व्यत एव आ
 भातो दोषस्तत एव निवर्तते अग्निदम्बस्य विस्फोटं प्राप्ति स्यादग्निना ध्रुवं ४ भिदुक बाल
 कश्चैव राजा भार्या तथैव च अस्ति नास्ति न जानंति देहि देह दृष्टनः पृथुः ५ नमंति सफला बदान
 मंति कुंजोराः ऽब्जकाष्ठाश्च सर्वे ज्ञानममंति मंजंति च ६ ऽण्णः कुर्वति द्रुत त्वंदरे पिवसतां स
 तां केतकी गंधमाघ्राय स्वयमायंति पटपदा ७ अवंशोत्पतितो राजा सर्वं पृथुः प्रपंडितः निर्धनो
 धनसंप्राप्तो त एव त्मन्यते जगत् ८ को किला नां स्वरः स्वयं नारि स्वयं पतिव्रतं विद्या स्वयं कुरुपाणं
 तमा स्वपतयसी नां ९ नास्ति समो विद्या बंधु नास्ति माधिसमो रिपुः नास्ति पत्यसमो स्तेहो नास्ति देवा
 त्यरं वलं १० जलविंदु निपातेन कमलाः पश्यते घटः सहेतुः सर्वं विद्याना धर्मस्य च धनस्य च ११

॥१॥

स

काष्ठशस्त्रविनोदेन कालो गच्छति धीमतां असतेन तु मरुखाणि निद्रया कलहेन वा १२ यवहिंसापरो
 धर्मः पापिष्ठस्तत्र कीदृशः मांसाहारी द्विजो यत्र राक्षसस्तत्र कीदृशः १३ उद्यमं कलहः कंठुघ्न
 तपानं परस्त्रियः निद्राम्बाह्वाहारं सेवमानं च वर्द्धनं १४ मूलं मज्जं गैः शिखरे विहंगैः शारंगैः
 स्रवं गैः ऊमानि मज्जं गैः आवेष्टितो दुष्टजनेः समसेन मयते चंदनं शीतलत्वं १५ शतं विहाय मो
 क्षं स ह संस्तुता माचरेत् लंघं विहाय दातव्यं कोऽपि त्वाह रिमजेत् १६ नाभिषेको न स
 कारः सिंहस्य क्रियते मज्जं गैः विक्रमाजितवित्तस्य स्वयमेव मज्जं गैः द्रुता १७ दुर्जनैः स्वमानानि समता
 निप्रियाण्यपि अकालकुसुमानि वनयं संजनयंति च १८ विद्यामित्रं विदेशं च नारी मित्रं गृहे
 च या संग्रामे च मज्जं गैः अंतकाले जनार्दनं १९ यदि बांधवसि मरुतं प्राप्ते वसति हि न वयं
 आपूर्वस्यागमो नास्ति पृथ्वीतं विनश्यति २० न मातुल्यं न पोनासि नासि क्रोधसमो २१ अ
 न दानात्परं दानं न संतोषात्परं धनं २२ अभ्रं चायातु एतदग्निः पराधीनं न युयत्सु खं अहो

॥१॥

नेत्युचैवैराज्यं निप्रमेवविनश्यति २२ मेहेतांस्थानमाश्रित्य कलंकमालुसारिच कंठेलजेमहेप्रास्य
 वातंभक्ष्यतिपल्लवेः २३ अतिनैकटंयनिनाशंअतिदूरेचतिष्फलंसेवितस्यामध्यमाजेराजावर्द्ध
 २४ स्तथा २४ सर्कराशतभारेणाचिवददामपार्जयेत् पयसासिंचितो नित्यं न हिंवेमधु
 रायते १५ पादपान्ताभयंवातोपद्यानां १५ शिरोभयं पर्वतानांभयं वृजंसाध्यनांदर्जनोभयं २६
 पंडितोदिवरः शत्रुर्नमस्त्वेवाहितकारकः वातरेणहृत्तोरजाविप्रचौरेणरदितः २७ स्वर्यत्यजति
 दुष्यन्तं २८ एण्ण्हातिसाधुवत् दोषग्राही २९ एण्ण्हाजी विल्हले दुर्जनोयथा २८ धातादिकोट
 पर्यंतंनानाभोजप्रकल्पना चिकित्सावेष्टितंविषंकोदरिद्रोभयंदमः २९ ३० चिर्द्धमिजातंतो
 यं ३० चिर्द्धमिजातंतो ३० चिर्द्धमिजातंतो ३० चिर्द्धमिजातंतो ३० चिर्द्धमिजातंतो ३० चिर्द्धमिजातंतो
 वाशनेत्युच अतंप्रमानवाः सर्वेयातायास्पृतिंयांतिच ३१ तृणाह्वयुतरंतुलं तूलादपिहिया
 चकःवायुनाकिंननीतोसौमामयंप्राप्यैव्यति ३२ हेदरिद्रुतंमस्तुभ्यंसिद्धोदत्तस्यसादतः
 पश्याम्यहंजजत्सर्वंमानयश्रुतिकर्जनः ३३ कस्यदोषः कलनातिमाधिर्न कोनपीरितः ३४

न कस्यनप्राप्तं कस्यसौख्यं निरातरं ३४ कामिनी कायकांतरे कुचपर्वतदुर्गजे नो संचारमनः पया
 यनाते स्मरतस्करः ३५ न माता न पिता भार्या पुत्रान च बांधवा यमातिक्रया तस्य सक्तं दुष्कृतं
 जैत ३६ आयुर्वितं गृहे हि द्वं मंत्रमौखधमे युतं दानमनोपमानं च न वजो व्याति कारयेत् ३७ किं
 मर्त्तं हारो हृदि मर्कटस्य मिथ्या लपानं च किं गर्दभस्य श्रंघस्य दीपं वधिरस्य जीतं स विष्य किं
 धर्मकथा प्रसंगः ३८ न दीनां च न खीनां च श्रं जीनां शस्त्रपाणये विष्णोर्नैव कर्तव्यं श्रीं सुरजकु
 ले बुच ३९ वरं बुद्धिर्न सा विप्रं विद्या बुद्धिर्न गीरीयसी बुद्धिर्न दीना विनश्यति यथा हि सिंहकारकाः
 ४० एकोदरसमुत्पन्ना एकोनतत्रजातकाः न भवंति समाश्रिता यथा वादिरीकं टकाः ४१ स जीव
 ति गुणो यस्य धर्मो यस्य स जीवति गुणधर्मविहितो यो निष्फलं तस्य जीवनं ४२ मातवस्य रदारे
 सुपरद्रव्ये बलं बलवत् आत्मवत स विभते युयः पश्यति स वै सवः ४३ क्रोधमलमनस्तपको
 धस्तसारबंधनं धर्मतयकरः क्रोधस्तस्मात् क्रोधं परित्यजेत् ४४ मनसा चिंततो कार्यं देवमन्य
 च चिंतयेत् राजकन्यामिलाये न प्रीतिमा ध्रुमदितः नीचाश्रयोन कर्तव्यं कर्तव्यो महदाश्र

यः श्रुत्वा सिंहप्रसादेन आरुढा गजमन्त्रके ४६ गीते वादे पठे वादे संग्रामे अरु गच्छे आहारे अवहा
 रे च अरु लज्जा नकारयेत् ४७ शकुनसङ्ग्राह्यसामुद्रिकचिकित्साः ज्योतिषगाह्यदुर्गैव कलौ भवं
 तिमन्त्रवाः ४८ जपस्नानं तपस्तान्त्रातं चन्द्रियविग्रहः सर्वभूतदयास्तान् जलस्तान् तपंचमं ४९ सुव
 र्णसदृशं पुष्पफलं रत्नोभविष्यति आशयासे वितो हित्यं पश्चात् जगज्जग्यते ५० अनादृतः समायातो
 अनाप्यं तं मायितं परनिंदात्मस्तुतिश्च त्वारिलघुलक्षणः ५१ नयश्रुतिचक्रामाधोजन्माधो नैव
 पश्यति नयश्रुतिमदो नमदो अर्थी दोषं न पश्यति ५२ असंतुष्टो हि ज्ञानं संतुष्टो पृथिवीयति
 तलज्जागणिकानव्यं निर्लज्जा च कुलांगना ५३ यावन्न ग्रस्यते रोमैः यावन्नोवेति वै जरा यावन्न
 वीर्यते ह्यायुस्तावदूर्ध्वं समाचरेत् ५४ सत्यप्रतिष्ठितकाले धर्मः सत्ये प्रतिष्ठितः उदधिः सत्य
 वाक्येन र्थादान्तापिलं घयते ५५ वदंति मृतयः सर्वे नान्न तात्पातकं परं सत्यात्परतरं नास्ति
 तस्मात्सत्यं वदाम्यहं ५६ यंदृष्टाह व्यति तत्तदुखं च परिदीयते स विज्ञेयो मनुष्याणां पूर्वज
 मनिबोधवः ५७ यंदृष्टा क्व व्यति तत्तदुखं च परिभूयते स विज्ञेयो मनुष्याणां पूर्वजमनिबोधवः ५८

संजीतु वैजलौकाच यथा कर्षति श्रोत्रं तथार्क्यति धर्मं प्रदासी वैष्णवापरस्वियः ५० न स्यात्तद्व्यं न जं
 तव्यं न एमप्यधमेः सह ययोपि शौविणि हस्ते मादिराम न्यते जनः ६० न विना परिवादे न रमते दुर्जनो ज
 नः काकं सर्वरसात् सङ्गं विना मेध्यं न तु प्यति ६१ चातकः खान्त्मानेन न जलं प्रार्थयते वृंदात् स
 त्वौदार्यतया सर्वाप्रावयत्यं वृत्तामसि ६२ परोपि हितवान् बंधुः बंधुरप्यहितः स्वयं अहितो देहिजो
 व्याधिः हितमरणमौषधं ६४ उद्यमेन विनाराज न न सिध्यति मनोरथाः न हि सप्तस्य सिंदस्य विप्राति
 म्भवे मृगाः ६४ गतशोकं न जीवंति चिंतयंति न चागमः वर्त्तमाने न वर्त्तते अतो मेवां रुवा प्रियाः ६५ यस्मि
 न देशे न विभ्रामं न तीर्थं न च बांधवाः न च विद्या गमः कश्चित् वा संतत्र न कारयेत् ६६ धनी च श्रोत्रियो
 राजानो वैद्यस्तु यंचमः यंचयत्र न विद्यंते अतत्र दिवसं वसेत् ६७ स्त्री एण् दौषाः सहस्राणि ७३ एति त्र
 यमुत्तमं पुत्रजन्म गृहे धर्म विपतिं पतिता सह ६८ भोज्यां भोजनशक्तिं शक्तिर्वरस्वियः विम
 वोदाय शक्तिं अनात्यस्य तपसफलं ६९ यो नोपहंतारं प्रत्यक्षे प्रियवादिनं वर्जयेत् तादृशं विष
 कं सदेह ७३ वं ६७ मनसा चिंतितं कार्यं वा नैव प्रकाशयेत् मंत्रं वेतनं गूढात्मा कार्यं सिद्धिं प्रजायते ७१

१२ शैले शैले न मा
 एकां मोक्षिकं न गजे गजे साधवो न हे सर्वत्र चंदनं न वने वने १३ इन्द्रियाणि च संयम्य राजा द्वेयविव
 श्रुतः समदुःखसुखः शांतस्तत्त्वतो साधुश्चम्यते १४ एकेनापि कुचदोणद्वयमानेन वाह्निना दह्यते तद्व
 नं सर्वकुपुत्रेण कुलं यथा १५ एकेनापि सुकुचदोणवासितेन सुगंधिना वासितं तद्वनं सर्वसुपुत्रे
 ण कुलं यथा १६ सुसंकप्रत्ययाधीतं नाधितं गुरुसन्निधौ न शोभते सामामध्ये जारणमिव सि
 यः १७ उपदेशो हि मूर्खीणां प्रकोपाय न शांतये ययः पानं भुञ्जीतां केवलं विषवद्भुजं १८ यस्या
 सि वित्तं स नरः कुलो नः स पंडितः स श्रुतवान् गुणज्ञः स एव वक्ता स च दर्शनीयः सर्वगुणकांच
 न माश्रयंति १९ विभवः पृथ्वते लोके न शरीराणि देहिनां चांडाले पिनरः श्रेष्ठे यस्यासि विपुलं
 धनं च त्वं दुर्जनसंसर्गमजसाधुसमागमं कुरु पुण्यमहोरात्रं स्मरन् नित्यमजीतितं २० मागं
 फलति सर्वत्र न च विद्या न पौष्ट्यम् समुद्रमथनात्ने मे हरिर्लक्ष्मी हरो विषं २१ नालिकेरफलाका
 रादृश्यंते खजनाजनाः अन्ये च बदराकारा वहिरेव मनोरमाः २२ यस्यासि सयं प्रजाशासु तस्य करो

ति किं लोचनाभ्यां विहितस्य दर्पणं किं करिष्यति च दूरस्योपि समीपस्यः यो यस्य हृदिवर्त्तते यो यस्य
 हृदये नास्ति समीपस्योपि दूरतः प्रतीत्या नीशरीराणि विभवो नैव प्राप्नुतं नीत्यं संति हि प्रत्यु कर्तव्यं
 धर्मसंग्रहः च द्विष्वरी दीपकस्रंदो प्रभातेरवि दीपकः त्रैलोक्यो दीपको धर्मः स पुत्रो कुलदीपकः ८१
 यस्य भार्या विरूपाचक पुमला कलह प्रिया उतरोतरवक्त्री च सा जरा न जरा जरा च यस्य भार्यं पुत्रं
 देता भर्तारमनुगामिनी नीत्यं मधुर भाषि च सा स्त्री न स्त्री करी प्रिया च हस्ती शंकरा मात्रेण क
 सा हस्तेन बासीनां अगिनां लकुट हस्तेन देशात्पागेन दुर्जितः ८० एक भक्ति सदा धेया यदि क
 ल्याणमिच्छति मातुला सप्तभिर्भुक्ताः दधार्त्ता मारीनी सतः ८१ अर्जुनरायो विद्यो मूर्ख सर्वो राजकु
 ला नीच नीत्यं यत्ने न ते मन्ते सद्यः प्राणं हराणि वरः ८२ अस्या यो त्याय लीयते दरिद्राणां मनोरथा
 फलवैधमदग्ध्यानां कुलत्रिणां कुवा विव ८३ सा धुरे वायि मिथ्या चः दी ए वितो मि सर्वदा अ
 व्यो हि नदी मार्गः खन्यते स तिलार्थिभिः ८४ यस्य हृदयान विज्ज्ञाता दारिद्र्यता न वै ध्रुवं
 कल्पते सा च विज्ज्ञाता स सुविप्रः स विद्वान् मध्य कुटिलः कर्णः स्वस्ति स्य मा जतं हि

गते बन्निर्मलं जेवं पात्रं कजलमस्मत्तां २६ किं चिदाश्रयसंयोगादते शोभा मसाध्वपि कांजावितोचनेन
 संमलीनसामिवांजनं २७ एकाकी वसते नित्यं पर्वते गंधमादने किं मर्षं कांचनी काय किं मर्षं सु
 कटी मुखं २८ उपदेशो न दातव्यो यादृशो तादृशो नरे पश्य वारं मुखे न स गृहं नी गृहं हातं २९
 सत्तापादसमायुक्तो दृश्यते पुरुषा कृतिः सितेन विद्यते मृदु गृहं किं न करोति च ३० सची
 मुखी दुराचारिरेवं उत वादिनि असमर्थो गृहं मोसमर्थो गृहं मंजने १ परिपूर्णं कुंभं न क
 रोति शब्दं अर्धघटः चोपमयैति ताद्यं मुखी नराणां न करोति गर्वं गुणविह्वलं न ह माशनेव ३१
 ति श्री प्रसावतानवोधसंपूर्णं रा

राम

